

اهمیت غیرت از نگاه اسلام

حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالکریم پاک‌نیا تبریزی*

اشاره

خصلت پسندیده «غیرت»، موضوعی فطری است و دوری از آن، به معنای جدا شدن از فطرت پاک انسانی است. وجود غیرت در جامعه انسانی، تا آنجا ضروری و حیاتی است که اسلام در تشریح احکام، به آن عنایت داشته و انبیا و امامان علیهم‌السلام نیز پرچم‌دار این امر بودند.

مفهوم‌شناسی غیرت

غیرت، در اصل از تغییر و تغیر گرفته شده و به معنای دفاع شدید از عرض و ناموس، یا مال و کشور و دین است. معمولاً چهره انسان غیور هنگام دفاع، متغیر و دگرگون می‌گردد و نشانه‌های دفاع جدی و شدید در چهره‌اش دیده می‌شود. ضد غیرت، دیانت و بی‌غیرتی و بی‌تفاوتی یا سستی و سهل‌انگاری است که موجب پیامدهای ویرانگر و انحراف‌های بسیار زشت می‌شود.^۱

جایگاه غیرت در اسلام

غیرت در اسلام، جایگاه خاصی دارد. از این رو است که در آموزه‌های دینی بر آن تأکید شده است. علامه طباطبایی رحمته‌الله می‌نویسد: «این صفت غریزی، صفتی است که هیچ انسانی به طور کلی از آن بی‌بهره نیست. غیرت، یکی از فطریات آدمی است و اسلام هم دینی است که بر اساس فطرت تشریح شده و امور فطری را تعدیل می‌کند.»

* پژوهشگر حوزه علمیه.

۱. دهخدا، علی اکبر، لغت‌نامه دهخدا، تهران: نشر مؤسسه لغت‌نامه دهخدا، چاپ اول، ۱۳۲۵ش، ذیل واژه «غیرت»؛ طریحی، مجمع البحرین، تصحیح احمد حسینی اشکوری، تهران: نشر مرتضوی، چاپ سوم، ۱۳۷۵ش، ج ۳، ص ۲۳۴، ذیل واژه «غیرت»؛ نراقی، ملا احمد، معراج السعادة، تهران: نشر دهقان، ۱۳۷۱ش، ص ۱۶۴.

ایشان اضافه می‌کند: «اسلام، این ودیعه فطری، یعنی غیرت را از هر سویی به سوی خدای متعال برگردانیده و سپس موارد بسیاری را در یک قالب که همان توحید می‌باشد، ریخته است؛ به عبارت واضح‌تر، هر جا که تعصب ورزیدن خداپسندانه باشد، باید تعصب ورزید و هر جا که موجب خشنودی خدا نباشد، نباید غیرت ورزید.»^۱

بنابراین، از منظر اسلام، غیرت یک واکنش طبیعی و فطری انسان است. بر همین اساس، امیر مؤمنان علیه السلام بی‌غیرتان را افرادی بیمار معرفی کرده و فرموده: «إِذَا لَمْ يَغْرِ الرَّجُلُ فَهُوَ مَنكُوسُ الْقَلْبِ»^۲ اگر انسانی غیرت نداشته باشد، وارونه‌قلب است؛ زیرا چنین فردی، از حالت فطری و طبیعی خود بیرون رفته است.

به گفته علامه مجلسی رحمته الله، منظور از قلب وارونه در اینجا آن است که همان گونه که ظرف وارونه چیزی در آن جای نمی‌گیرد، قلب افراد فاقد غیرت نیز تهی از صفات و اخلاق برجسته انسانی است.^۳

وجود غیرت در جامعه انسانی، تا آنجا حیاتی است که شارع مقدس اسلام در تشریح احکام نیز به آن عنایت داشته است. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْحَرَامَ وَ حَدَّ الْحُدُودَ وَ مَا أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ وَ مِنْ غَيْرَتِهِ حَرَمَ الْفَوَاحِشِ»^۴ آگاه باشید که خداوند، محرمات را حرام و حدود را وضع کرد و هیچ کس غیورتر از خدا نیست که از روی غیرت، زشتی‌ها را حرام کرده است.^۵ بر همین اساس، خدا به هر شخص غیوری، نظر لطف و مرحمت دارد. امام صادق علیه السلام فرمود: «إِنَّ اللَّهَ غَيُورٌ يُحِبُّ كُلَّ غَيُورٍ»^۵ خداوند، غیور است و هر غیرت‌مندی را دوست دارد.»

۱. طباطبایی، محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: نشر دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ق، ج ۴، ص ۱۷۵.

۲. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران: نشر الإسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق، ج ۵، ص ۵۳۶.

۳. مجلسی، محمدباقر، مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول، تصحیح هاشم رسولی محلاتی، تهران: دارالکتب الإسلامی، چاپ دوم، ۱۴۰۴ق، ج ۲۰، ص ۳۷۵.

۴. ابن بابویه، محمد بن علی، أمالی، تهران: کتابچی، چاپ ششم، ۱۳۷۶ش، ص ۴۲۷.

۵. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، پیشین، ج ۵، ص ۵۳۶.

صفت خداوند

خصلت ارزشمند غیرت، از صفات بارز الهی است.^۱ در هر کس این صفت وجود دارد، جلوه‌ای از این ویژگی خداوند متعال است. علی علیه السلام فرمود: «إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ - فَلْيَغْرِ الْمُؤْمِنُ إِنَّهُ مَنْ لَا يَغَارُ فَإِنَّهُ مَنكُوسُ الْقَلْبِ»^۲ خداوند برای مرد و زن مؤمن، غیرت می‌ورزد. پس او نیز باید غیرت آورد. هر کس غیرت نورزد، دلش وارونه است.» بنابراین، خداوند غیور است و نسبت به مخلوقات و نیز دین و احکام دینی، غیرت می‌ورزد و از هر گونه تعرض به دین و هنجارهای اخلاقی و احکام دینی، واکنش نشان می‌دهد. پیامبر صلی الله علیه و آله نیز در این باره فرموده است: «مَا أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ»^۳ هیچ کسی غیرت‌مندتر از خدا نیست.»

الگوهای غیرتمندی

انبیا و امامان معصوم علیهم السلام در ردیف اولین غیوران عالم و در رتبه انسان‌های پاک هستند. امام صادق علیه السلام فرمود: خدای بلندمرتبه پیغمبرانش را به مکارم اخلاق اختصاص داد. شما خود را بیازمایید؛ اگر آنها در وجود شما هم بود، خدا را سپاس گوئید و بدانید که بودن آنها در شما خیر شما است و اگر در شما نبود، از خدا بخواهید و نسبت به آنها رغبت جوئید. سپس آن مکارم دهگانه اخلاقی را بر شمرد که غیرت، یکی از آنها بود. در ادامه، به معرفی برخی از الگوهای غیرتمندی می‌پردازیم.^۴

۱. مجلسی، محمدباقر، مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول، پیشین، ج ۲۰، ص ۳۷۵.

۲. طبرسی، علی بن حسن، مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، نجف: المكتبة الحیدریة، چاپ دوم، ۱۳۸۵ق/ ۱۹۶۵م/ ۱۳۴۴ش، ص ۲۳۶.

۳. ابن بابویه، محمد بن علی، آمالی، پیشین، ص ۴۲۷.

۴. کلینی، الکافی، پیشین، ج ۳، ص ۹۳، ح ۲: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَصَّ رُسُلَهُ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ فَأَمْتَحِنُوا أَنْفُسَكُمْ فَإِنْ كَانَتْ فِيكُمْ فَأَحْمَدُوا اللَّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ ذَلِكَ مِنْ خَيْرٍ وَ إِنْ لَا تَكُنْ فِيكُمْ فَاسْأَلُوا اللَّهَ وَ ارْغَبُوا إِلَيْهِ فِيهَا قَالَ فَذَكَرَهَا عَشْرَةَ الْبَقِيْنَ وَ الْقَنَاعَةَ وَ الصَّبْرَ وَ الشُّكْرَ وَ الْحِلْمَ وَ حَسْنَ الْخُلُقِ وَ السَّخَاءَ وَ الْغَيْرَةَ وَ الشَّجَاعَةَ وَ الْمُرُوَّةَ.»

۱. حضرت ابراهیم عَلَيْهِ السَّلَام

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در باره غیرت ابراهیم عَلَيْهِ السَّلَام می فرماید: «كَانَ إِبْرَاهِيمُ أَبِي غَيْرًا وَ أَنَا أَعْيَرٌ مِنْهُ»^۱ پدرم ابراهیم، با غیرت بود و من با غیرت تر از اویم.

امام باقر عَلَيْهِ السَّلَام در این زمینه فرمود: وقتی که خداوند ابراهیم را به عنوان خلیل خود برگزید، مَلِكُ الْمَوْتِ این بشارت را به صورت جوانی سپیدموی به نزد او آورد. ابراهیم وارد خانه شد و ملک الموت را در میان خانه خویش دید و چون ابراهیم مردی غیرت مند بود، همواره مواظب حریم خانه اش بود. با تعجب پرسید: ای بنده خدا، چه کسی تو را به خانه من راه داده؟ ملک الموت گفت: پروردگارم. ابراهیم گفت: پروردگارم نسبت به این خانه سزاوارتر از من است. تو کیستی؟ گفت: من، ملک الموت. ابراهیم ترسید و گفت: آیا برای قبض روح من آمده‌ای؟ ملک الموت گفت: خیر، اما خداوند بلندمرتبه تو را خلیل خود نموده است و من آمده‌ام تا این بشارت را به تو ابلاغ کنم. ابراهیم گفت: به جهت این امر، امیدوارم تا زنده‌ام به خدمت و عبادت او مشغول باشم.^۲

۲. حضرت عیسی عَلَيْهِ السَّلَام

خداوند متعال پاکدامنی و غیرت حضرت یوسف عَلَيْهِ السَّلَام را ستوده و او را از جمله الگوهای غیرت معرفی کرده است: «وَرَأَوْدَتُهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَقَتِ الْأَبْوَابَ وَ قَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ»^۳ و آن زن که یوسف در خانه او بود، از او تمنای کامجویی کرد. درها را بست و گفت: بیا [به سوی آنچه برای تو مهیا است!] یوسف گفت: پناه می‌برم به خدا! او (عزیز مصر)، صاحب نعمت من است و مقام مرا گرامی داشته. [آیا ممکن است به او ظلم و خیانت کنم!] همانا ستمکاران رستگار نمی‌شوند.

آنگاه تلاش‌های آن جوان پاک را در جهت دفاع از حریم عفت و غیرت، به رخ جهانیان می‌کشد و توضیح می‌دهد که او تا چه اندازه‌ای در حفظ این ودیعه الهی حاضر بود که

۱. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ق، ج ۱۰۰، ص ۲۴۸.

۲. جزائری، نعمت الله، قصص الأنبياء، تهران: بی‌نا، بی‌تا، ۱۳۸۱ش، ص ۱۵۵.

۳. سوره یوسف، آیه ۲۳.

اهمیت غیرت از نگاه اسلام ■ ۲۰۳

هزینه پرداخت کند. از این رو، فرمود: «قَالَ رَبُّ السَّجُنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفَ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْحَاہِلِينَ»^۱ یوسف گفت: پروردگارا! زندان نزد من محبوبتر است از آنچه اینها مرا به سوی آن میخوانند! و اگر مکر و نیرنگ آنها را از من باز نگردانی، به سوی آنان متمایل خواهم شد و از جاهلان خواهم بود.» غیرت‌ورزی یوسف علیه السلام موجب شد تا ایشان به صاحب نعمت خود خیانت نکند.

۳. حضرت موسی علیه السلام

حضرت موسی علیه السلام همواره در راه دفاع از ارزش‌های الهی و ناموسی آماده بود. ابن عباس می‌گوید: همانا حضرت موسی علیه السلام مردی غیرت‌مند بود و با کسی مصاحبت نداشت [و کسی را به خانه نمی‌آورد]؛ به جهت آنکه ناموسش دیده نشود. همراهی غیرت‌مندانه حضرت موسی علیه السلام با دختر حضرت شعیب علیه السلام، از جمله جلوه‌های غیرت‌مندی این پیامبر الهی است.^۲

۴. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله

گاهی گذرا به سیره و سخنان رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله عمق غیرت‌مندی و غیرت‌ورزی پیامبر صلی الله علیه و آله روشن می‌شود. حضرت ضمن رعایت غیرت‌ورزی، انسان‌های بی‌غیرت را نکوهش می‌نمود و با بی‌غیرت‌ها به‌تندی برخورد می‌کرد. رسول خدا صلی الله علیه و آله مردان بی‌غیرت را چنین نکوهش می‌کند: «جَدَعَ اللَّهُ أَنْفَ مَنْ لَا يَغَارُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ»^۳ خداوند بینی مؤمنان و مسلمانان بی‌غیرت را قطع کند و خوار نماید.» حکم بن ابی‌العاص، پدر مروان و عموی عثمان، بعد از فتح مکه، به ظاهر مسلمان شد. او همواره پیامبر صلی الله علیه و آله را آزار می‌داد. روزی پیامبر صلی الله علیه و آله در یکی از حجره‌هایش با حضرت علی علیه السلام نشسته بود. حکم از شکاف در به داخل آن حجره می‌نگریست و دزدانه به سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و دیگر افراد داخل حجره گوش می‌کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله که

۱. سوره یوسف، آیه ۳۳.

۲. قمی، شیخ عباس، سفینه البحار، قم: نشر اسوه، چاپ اول، ۱۴۱۴ق، ج ۶، ص ۷۱۱.

۳. طبرسی، علی بن حسن، مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، پیشین، ص ۲۳۶.

متوجه شده بود، به حضرت امیر علیه السلام فرمود: برو او را بیاور. حضرت بیرون آمد و گوش حکم را گرفت و کشید و او را به داخل برد. پیامبر صلی الله علیه و آله بعد از لعنت کردن حکم، او را به طائف تبعید کرد.^۱

۵. امام علی علیه السلام

امام علی علیه السلام وقتی شنید زنان در بازارها دوش به دوش مردان راه می‌روند و مردان هم حساسیت نشان نمی‌دهند، شدیداً ناراحت شده و فرمود: «يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ بُئِثْتُ أَنْ نِسَاءَكُمْ يُدَافِعْنَ الرَّجَالَ فِي الطَّرِيقِ أَمَا تَسْتَحْيُونَ وَلَا تَعَارُونَ نِسَاؤَكُمْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْأَسْوَاقِ يُزَاحِمْنَ الْعُلُوجَ»^۲ ای اهل عراق! به من خبر رسیده که زنان تان در خیابان تنه‌شان به تنه مردان می‌خورد. آیا حیا نمی‌کنید؟ آیا غیرت ندارید که زنان تان در بازارها دوش به دوش مردان راه می‌روند و با آنان برخورد می‌کنند؟ ایشان در سخن دیگری فرمود: «لَعَنَ اللَّهُ مَنْ لَا يَغَارُ»^۳ خداوند لعنت کند کسی را که غیرت نمی‌ورزد.

یحیای مازنی، یکی از اهالی مدینه می‌گوید: من در شهر مدینه و در همسایگی امیر مؤمنان، علی علیه السلام بودم و منزلم پهلوی منزلی بود که زینب، دختر علی علیه السلام در آنجا زندگی می‌کرد. به خدا سوگند! هیچ‌گاه کسی قد و قامت او را ندید و صدای او را هم نشنید. او هر گاه می‌خواست به زیارت جدّ بزرگوارش پیامبر خدا صلی الله علیه و آله برود، در دل شب و به همراه پدرش امیر مؤمنان علیه السلام و برادرانش حسن و حسین علیهما السلام می‌رفت. علی علیه السلام در مورد تشریف این گونه زینب علیها السلام، به امام حسن علیه السلام می‌فرمود: «أَخْشَى أَنْ يَنْظُرَ أَحَدٌ إِلَى شَخْصِ أُخْتِكَ زَيْنَبَ»^۴ بیم دارم که کسی به اندام خواهرت زینب نگاه کند.

۱. شیخ مفید، نبرد جمل، ترجمه الجمل و النصرة لسيد العترة في حرب البصرة، ترجمه محمود مهدوی دامغانی، تهران: نشر نی، چاپ اول، ۱۳۸۳ش، ص ۱۰۹.

۲. همان.

۳. محمد بن حسن، شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، قم: مؤسسه آل‌البیت، چاپ اول، ۱۴۰۹ق، ج ۲۰، ص ۲۳۵.

۴. بحرانی اصفهانی، عبدالله بن نور الله، عوالم العلوم و المعارف و الأحوال من الآيات و الأخبار و الأقوال (مستدرک سيدة النساء إلى الإمام الجواد)، قم: مؤسسه الامام المهدی، چاپ اول، ۱۴۱۳ق، ج ۱۱، قسم ۲، ص ۹۵۵.

۶. امام حسین علیه السلام

امام حسین علیه السلام که سرآمد غیرت‌مندان عالم است، در روز عاشورا بر حمایت از خاندان پیامبر و خانواده پدرش تأکید نمود. حضرت اجازه نمی‌داد که دشمنان به حریم خانواده ایشان نزدیک شوند. از این رو، به یاران خود دستور داده بود که از آنان محافظت کنند. خود نیز فرمود:

أَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ   آيِسْتُ أَنْ لَا أَتَّقِي
أَحْمَى عِيَالِ أَبِي   أَمْضَى عَلَي دِينِ النَّبِيِّ

«من، حسین، فرزند علی هستم. از خاندان پدرم حمایت می‌کنم. سوگند خورده‌ام که به دشمن پشت نکنم و پیرو دین نبی اکرم باشم.»

آن حضرت، در واپسین لحظات شهادت که بر زمین افتاده بود، وقتی شنید گروهی از سپاه دشمن قصد حمله به خیمه‌ها و تعرض به زنان و کودکان را دارند، بر سرشان فریاد کشید: «وَيْلَكُمْ يَا شَيْعَةَ آلِ أَبِي سُفْيَانَ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ دِينٌ وَ كُنْتُمْ لَا تَخَافُونَ الْمَعَادَةَ فَكُونُوا أَخْرَارًا فِي دُنْيَاكُمْ هَذِهِ وَ ارْجِعُوا إِلَى أَحْسَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَرَبًا كَمَا تَزْعُمُونَ»^۱ ای پیروان آل ابوسفیان! اگر دین ندارید و از معاد نمی‌ترسید، پس در دنیای‌تان آزاده باشید و اگر عرب هستید، به غیرت اصل و تبار خویش برگردید؛ همچنانکه خود را دارای غیرت عربی می‌دانید.»

اقسام غیرت

غیرت، در فرهنگ اهل بیت علیهم السلام به دو بخش پسندیده (ممدوح) و ناپسند (مذموم) تقسیم شده است. امام علی علیه السلام می‌فرماید: «غَيْرَةُ الْمُؤْمِنِ بِاللَّهِ سُبْحَانَهُ»^۲ غیرت مؤمن، برای خداوند سبحان است.» بنابراین، غیرت صحیح و ارزشی، غیرتی است که فقط برای رضای خدا و بر مدار اصول عقلایی و شرعی صورت می‌گیرد.

۱. ابن طاووس، علی بن موسی، اللهوف علی قتلی الطفوف، ترجمه فهری، تهران: انتشارات جهان، چاپ اول، ۱۳۴۸ش، ص ۱۲۰.

۲. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، تصنیف غرر الحکم و درر الکلم، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۶ش، ص ۹۱.

اما غیرت مذموم یا ناپسند آن است که مبنای عقلایی و شرعی ندارد و در موارد صحیح استفاده نمی‌شود؛ مثل اینکه شخصی زن و فرزندش را به سبب بدگمانی تحت فشار قرار دهد. امام صادق علیه السلام در مورد غیرت ناپسند فرموده: «لَا غَيْرَةَ فِي الْحَلَالِ»^۱ در امور حلال، غیرت‌ورزی، نابه جا است.»

عوامل بی‌غیرتی

۱. مواد مخدر

مصرف مواد مخدر، از عواملی است که می‌تواند مصرف‌کننده را شدیداً تحت تأثیر قرار داده و او را از خود بی‌خود کند؛ به طوری که حاضر می‌شود تمام سرمایه‌های مادی و معنوی خویش را در این راه مصرف کند. معتاد به مواد مخدر، چنان بی‌غیرت می‌شود که ممکن است هستی و ناموس خود را در این راه فدا کند.

۲. خود کم‌بینی و ضعف نفس

از علل بی‌غیرتی، خود کم‌بینی و ضعف نفس است. گاهی نفس توانایی دفاع و حمایت از آنچه شرع و عرف پشتیبانی و نگهبانی از آن را بر وی واجب و ضروری شمرده است، ندارد و در این حالت است که قوه غضبیه که به عنوان پاسبان انسان به او ارزانی شده است، از حالت عادی خود خارج شده، از کارکرد خویش تهی می‌شود.

۳. موسیقی‌های مبتذل

از دیگر عوامل بی‌غیرتی، گوش سپردن به ترانه‌ها و موسیقی‌های حرام و مبتذل می‌باشد که مرد را بی‌غیرت و زن را بی‌حیا می‌کند. امام جعفر صادق علیه السلام فرمود: «إِذَا ضُرِبَ فِي مَنْزِلِ رَجُلٍ أُرْبَعِينَ يَوْمًا بِالْبَرْبَطِ وَ دَخَلَ عَلَيْهِ الرَّجَالُ وَضَعَ ذَلِكَ الشَّيْطَانُ كُلَّ عَضْوٍ مِنْهُ عَلَى مِثْلِهِ مِنْ صَاحِبِ الْبَيْتِ ثُمَّ نَفَخَ فِيهِ نَفْحَةً فَلَا يَغَارُ بَعْدَهَا حَتَّى تُؤْتَى نِسَاؤُهُ فَلَا يَغَارُ»^۲ کسی که چهل روز در خانه‌اش صوت موسیقی نواخته شود و مردم بر او وارد شوند، شیطان تمام اعضای خود را به بدن او مسح می‌نماید و در وجود او می‌دمد. پس غیرت و حیا از آن

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، قم: دار الحدیث، چاپ اول، ۱۴۲۹ق، ج ۱۱، ص ۲۳۴.

۲. کلینی، الکافی، پیشین، ج ۶، ص ۴۳۳.

مرد برطرف گردد؛ تا جایی که اگر با زنش، در مقابل خودش، فعل قبیحی انجام دهند، او بدش نمی‌آید و صفت غیرت و حیا به کلی از آن مرد برطرف شود.»

۴. نگاه به نامحرم

نگاه به نامحرم، از غیرت مرد می‌کاهد و او را در دفاع از ناموسش سست می‌کند. محمد بن سنان می‌گوید: حضرت امام رضا علیه السلام در جواب پرسش‌های من فرموده بود: نگاه کردن به موهای زنان و بانوان نامحرم، حرام است؛ زیرا این نگاه، مرد را تهییج و تحریک نموده و او را به فساد و حرام و اعمال ناپسند می‌کشاند. همچنین است حکم نگاه به غیر مو، که نگاه مرد به آنها حلال نیست؛ مگر در موردی که حق تعالی در قرآن آن را استثنا کرده است.^۱ اگر مردی بخواهد خانواده‌اش را از دید نامحرمان حفظ کند، باید خود نیز از نگاه به نامحرم چشم‌پوشد تا همسرش پاک بماند.

هر که باشد نظرش در پی ناموس کسی

پی ناموس وی افتد نظر بولهوسی

۵. برخی خوردنی‌ها و نوشیدنی‌ها

از عوامل بی‌غیرتی، خوردن گوشت خوک است. خوک، غیرت ناموسی ندارد و جفت خود را در معرض استفاده خوک‌های نر دیگر قرار داده، از این عمل، لذت هم می‌برد. از این رو، اشخاصی که از گوشت خوک تغذیه می‌کنند، همان صفات و اخلاق رذیله را پیدا می‌کنند. به همین جهت، مصرف گوشت خوک در فهرست غذاهای حرام قرار گرفته است. قرآن کریم سه بار این حکم را تکرار نموده و می‌فرماید: «إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ.»^۲ استاد مطهری می‌نویسد: «از جمله صفات خوک این است که خیلی کثیف است. در حدیث است که یکی از خصایص روحی این حیوان این است که [غیرت ندارد و خوردن گوشت آن،] غیرت را از بین می‌برد. غیرت ناموس در خروس زیاد است و حیوانی که اصلاً این خاصیت در او نیست، خوک است. وقتی از امام رضا علیه السلام راجع به حرمت گوشت خوک سؤال می‌کنند، می‌فرماید: «لَا تَهْ يَدْهُبُ

۱. شیخ صدوق، علل الشرائع، قم: نشر داورى، ج ۲، ص ۵۶۵.

۲. سوره بقره، آیه ۱۷۳: «به یقین خداوند، مردار، خون و گوشت خوک را حرام کرده است.»؛ سوره مائده، آیه ۳ و سوره نحل، آیه ۱۱۵.

الْغَيْرَةِ؛ برای اینکه [خوک] غیرت را از بین می‌برد...» این حالتی که شما الآن در اروپا می‌بینید، اثر گوشت خوک است که حاصلش را بروز داده است.^۱

پیامدهای مادی و معنوی غیرت

در ادامه، به بیان برخی آثار ارزشی و پیامدهای سازنده غیرت می‌پردازیم.

۱. سلامتی نسل انسان

استاد مطهری رحمته‌الله در مورد مهم‌ترین اثر غیرت در مردان می‌نویسد: «اگر حس غیرت هم در مرد نمی‌بود که محل بذر را همیشه حفاظت و پاسبانی کند، رابطه نسل‌ها با یکدیگر به کلی قطع می‌شد، هیچ پدری فرزند خود را نمی‌شناخت و هیچ فرزندی پدر خود را نمی‌دانست، کیست. قطع این رابطه، اساس اجتماعی بودن بشر را متزلزل می‌سازد.»^۲

۲. دفاع از حریم خانواده

از جمله رهاوردهای غیرت، دفاع از حریم ناموس و خانواده است. حمایت و حفاظت از ناموس، ارتباطی تنگاتنگ با شرف و مردانگی شخص مسلمان دارد و اسلام با تأکید از او خواسته که از ناموس خود و هم‌کیشانش در برابر هر گونه گزند داخلی و خارجی به شدت دفاع کند و کمترین مسامحه‌ای از خود بروز ندهد.^۳ فتوای امام خمینی رحمته‌الله نیز چنین است: «اگر به ناموس کسی - خواه همسرش باشد یا دیگران - به قصد تجاوز حمله شود، واجب است، به هر وسیله ممکن آن را دفع کند؛ گرچه به کشتن مهاجم بیانجامد. بلکه اگر قصد آبروریزی به کمتر از تجاوز هم داشته باشد، به ظاهر حکمش همین است.»^۴

گر چه غیرت بردن از عاشق نکوست

غیرت معشوق دایم بیش از اوست

۱. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، قم: صدرا، ج ۲۱، ص ۷۱.

۲. همان، ج ۱۹، ص ۴۱۵.

۳. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، پیشین، ج ۲۸، ص ۱۴۹.

۴. خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، بی‌نا، ج ۱، ص ۸۷.

بنابراین، حساسیت در مقابل آسیب‌هایی که به جایگاه رفیع خانواده وارد می‌شود، در سیره خوبان عالم اهمیتی به‌سزا دارد. امام صادق علیه السلام در این مورد می‌فرماید: «إِنَّ الْمَرْءَ يَحْتَاجُ فِي مَنْزِلِهِ وَ عِيَالِهِ إِلَى ثَلَاثٍ خِلَالٍ يَتَكَلَّفُهَا وَ إِن لَّمْ يَكُنْ فِي طَبَعِهِ ذَلِكَ: مُعَاشَرَةً جَمِيلَةً وَ سَعَةً بِتَقْدِيرٍ وَ غَيْرَةً بِتَحْصُنٍ»^۱ مرد در خانه و نسبت به خانواده‌اش نیازمند رعایت سه روش است؛ هرچند در طبیعت او نباشد: خوش‌رفتاری، گشاده‌دستی به اندازه و غیرتی همراه با خویشتن‌داری.»

۳. افزایش پاک‌دامنی

غیرت مثبت مردان، نشانه عفت و پاک‌دامنی آنان است. کسی که به عنوان انسان عقیف شناخته شود، آن را با بروز غیرت خویش به نمایش می‌گذارد. حضرت علی علیه السلام معیار سنجش عفت هر مردی را، میزان غیرت او نسبت به ارزش‌ها و حریم‌ها دانسته و می‌فرماید: «عِفَّتُهُ عَلَى قَدْرِ غَيْرَتِهِ»^۲ پاک‌دامنی مرد، به اندازه غیرت اوست.»

۴. کسب دوستی خدا

از آنجا که خداوند، خود غیور است، هر انسان غیرت‌مندی را نیز دوست دارد و حتی اساس و بنیان احکام و نواهی الهی، بر غیرت استوار شده است؛ چنان‌که امام صادق علیه السلام در این باره فرمود: «إِنَّ اللَّهَ غَيُورٌ يُحِبُّ كُلَّ غَيُورٍ وَ مِنْ غَيْرَتِهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ ظَاهِرَهَا وَ بَاطِنَهَا»^۳ خداوند دارای غیرت است و هر غیرت‌مندی را دوست دارد و از غیرت الهی است که تمام کارهای زشت [و فساد و فحشای] آشکار و پنهان را حرام کرده است.»

غیور است محبوب پروردگار	که بی‌غیرتی آورد ننگ و عار
هر آن کس کند حفظ ناموس خویش	ز دربار ایزد برد بهره بیش

۱. حرانی، حسن بن علی ابن شعبه، تحف العقول، تصحیح علی اکبری غفاری، قم: جامعه مدرسین، چاپ دوم،

۱۴۰۴/ق/۱۳۶۳ ش، ص ۳۲۲.

۲. نهج البلاغه، حکمت ۴۷.

۳. حر عاملی، وسائل الشیعة، پیشین، ج ۲۰، ص ۱۵۳.